

beroepsonderwijs bedrijfsleven

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw mr. drs. I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Zoetermeer, 15 juli 2020

Betreft: Voortgang Werkwijze doelmatigheid

Kenmerk: hv20-0294mr/BES_Alg

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

Onderwijs en georganiseerd bedrijfsleven binnen SBB hebben samen afgesproken meer regie te nemen als er mogelijk sprake is van zorg over de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Deze afspraken zijn vastgelegd in de Werkwijze doelmatigheid, die onderwijs en bedrijfsleven samen toepassen. Het verheugt ons dat de samenwerking op dit complexe thema serieus en constructief wordt opgepakt door onderwijs en bedrijfsleven. Sinds SBB in december 2018 de Werkwijze doelmatigheid aan u heeft gepresenteerd, heeft SBB al verschillende sectorale doelmatigheidsadviezen en besluiten met u gedeeld. In deze brief informeren wij u over de voortgang op twee onderdelen:

1. Vervolg besluiten over Artiesten, Mediamaken (voorheen DTP) en Mediavorming
Naar aanleiding van het CMMBO-rapport over de creatieve mbo-opleidingen heeft SBB op uw verzoek in juni 2019 advies uitgebracht over vier creatieve kwalificatiedossiers. De besluiten die SBB hierover heeft genomen op basis van de Werkwijze doelmatigheid, hadden bij drie kwalificatiedossiers (Artiesten, Mediamaken (voorheen DTP) en Mediavormgeving) betrekking op schooljaar 2020/2021. Het advies voor Mode/Maatkleding geldt voor twee jaar en is daarom op dit moment niet betrokken. In deze brief informeren wij u over hoe de besluiten uit juni 2019 zijn uitgevoerd en over het vervolg.
2. Cross-overs
Er is bij onderwijs en bedrijfsleven onduidelijkheid over de Werkwijze doelmatigheid en cross-over kwalificaties. Specifiek over de cross-overs die gerelateerd zijn aan de opleiding Mediavormgeving. Dat zijn op dit moment twee cross-overs: E-commerce manager en Creatief technolog. Het bestuur heeft hierover op advies van de thema-adviescommissie Doelmatigheid een aantal besluiten genomen.

SBB krijgt daarnaast signalen over cross-overs die in de toekomst mogelijk tot doelmatigheidsvraagstukken kunnen leiden. De zorg betreft de groei van het aantal aanbieders en het aantal studenten en de impact op aanpalende kwalificaties. In de bijlage is een overzicht opgenomen van het aantal inschrijvingen per cross-over per schooljaar en het aantal instellingen met minstens een inschrijving op een cross-over, per schooljaar. In deze brief worden beide onderwerpen geadresseerd.

1. Vervolg besluiten over Artiesten, Mediamaken (DTP) en Mediavormgeving

In 2019 zijn de kwalificatiedossiers Artiesten, DTP en Mediavormgeving vernieuwd en vastgesteld. Het vernieuwde dossier Mediamaken vervangt het dossier DTP en is per 1 augustus 2019 gestart. Artiesten en Mediavormgeving treden per 1 augustus 2020 in werking. De MBO Raad heeft de implementatie van de kwantitatieve afspraken opgepakt en afgestemd met de individuele scholen. SBB heeft voor elke kwalificatie de feiten en cijfers geactualiseerd, inclusief de signaleringsindicatoren vanuit de Werkwijze doelmatigheid. De indicator Werk (CBS) geeft in 2019 een wat positiever beeld doordat nu ook de zelfstandigen zijn meegeteld. Een onderzoeksbureau heeft in opdracht van SBB gedetailleerde meerjarige 'microdata' van CBS van individuele, gediplomeerde studenten geanalyseerd (tot 5,5 jaar na diplomering). Het is niet mogelijk gebleken recentere arbeidsmarkt informatie te verkrijgen uit het brede alumni-onderzoek van de MBO Raad.

De Werkwijze doelmatigheid is toegepast om tot vervolgafspraken te komen. Wel maken we een nadrukkelijk voorbehoud bij de besluitvorming. De arbeidsmarkt is als gevolg van de coronacrisis op dit moment turbulent. Het is onduidelijk hoe de nieuwe vraag op de arbeidsmarkt er uit zal gaan zien voor deze drie dossiers. Het bestuur van SBB blijft de impact op de arbeidsmarkt volgen, zodat besluiten tussentijds aangepast kunnen worden als het nodig is.

Besluiten per kwalificatie

Bij alle kwalificaties is de lijn van het bestuur om de ingezette reductie (Artiesten en Mediamaken, voorheen DTP) of stabilisatie (Mediavormgeving) door te zetten. Dit betekent dat wordt vastgehouden aan de afgesproken instroomplafonds die vanaf 1 augustus 2020 ingaan. De onderbouwing is dat de feiten en cijfers en de verdiepende microdata geen substantieel ander beeld laten zien dan vorig jaar en dat de signaleringsindicatoren van de Werkwijze doelmatigheid bij 6 van de 7 kwalificaties beter zijn geworden. Daarnaast zijn alle dossiers geactualiseerd en beter afgestemd op de arbeidsmarkt. De genomen maatregelen moeten nog ingaan en moeten tijd krijgen om effect te hebben. De vervolgadvisen gelden tot en met schooljaar 2022-2023 (dan heeft de instroomreductie bij alle 3 schooljaren plaatsgevonden). In 2023 stromen de eerste gediplomeerde studenten uit op basis van de geactualiseerde dossiers. Daarnaast zijn de studenten die in 2023 uitstromen, ingestroomd in het schooljaar dat de instroomreductie is gestart. Voor elk advies geldt dat in de tussentijd de ontwikkeling op de arbeidsmarkt nauwgezet wordt gevolgd. Samengevat zijn de besluiten per kwalificatiedossier als volgt:

Artiesten:	de ingezette lijn doorzetten door het instroomplafond voor 2020-2021 te handhaven tot en met schooljaar 2022-2023. Bij de instroom in 2020-2021 vindt op dossierniveau een reductie plaats van gemiddeld 18% ten opzichte van de instroom in 2019-2020. De instroom in de schooljaren 2021-2022 tot en met 2022-2023 zal niet meer worden dan de instroom in 2020-2021.
DTP/Mediamaken:	de ingezette lijn doorzetten door het instroomplafond voor 2020-2021 te handhaven tot en met schooljaar 2022-2023. Bij de instroom in 2020-2021 blijft bij Mediamaker (niveau 2) de instroom gelijk aan die van 2019-2020 en bij Allround Mediamaker (niveau 3) vindt een reductie plaats van 20% ten opzichte van de instroom 2019-2020. De instroom in de schooljaren 2021-22 tot en met 2022-2023 zal niet meer worden dan de instroom in 2020-2021.
Mediavormgeving:	de ingezette lijn doorzetten door het instroomplafond voor 2020-2021 te handhaven tot en met schooljaar 2022-2023. Bij de instroom in 2020-2021 blijft de instroom gelijk aan die van 2019-2020. De instroom in de schooljaren 2021-2022 tot en met 2022-2023 zal niet meer worden dan de instroom in 2020-2021.

2. Cross-overs

Op dit moment worden cross-over kwalificaties niet meegenomen in de Werkwijze doelmatigheid vanwege het ontbreken van relevante data over de arbeidsmarktpositie van gediplomeerden van cross-over kwalificaties. Toch kunnen cross-over kwalificaties de toepassing van de Werkwijze doelmatigheid raken als een cross-over verwant is aan een kwalificatie waarbij het arbeidsmarktperspectief mogelijk in het geding is, conform de Werkwijze doelmatigheid. Uitgangspunt van het bestuur is dat sectorkamers bestaande cross-overs, net als aanpalende kwalificaties, meenemen in de duiding van een kwalificatie waarbij mogelijk sprake is van zorg over het arbeidsmarktperspectief.

Daarnaast is het de opvatting van het bestuur dat het van belang is om experimenteerruimte overeind te houden. Het experiment cross-over kwalificaties is bedoeld om nog sneller in te spelen op veranderende vragen van de arbeidsmarkt en daarmee voor studenten een kansrijk perspectief op de arbeidsmarkt te bieden. Tegelijkertijd is het van belang om eventuele doelmatigheidsvraagstukken in de toekomst voor te zijn. Het is niet wenselijk als cross-overs ertoe zouden leiden dat er beroepspraktijkvormingsplekken of arbeidsplaatsen worden bezet die ook kwalitatief goed bezet kunnen worden of werden door studenten van een kwalificatie die onder de doelmatigheidsafspraken valt. Dan ontstaat er mogelijk verdringing en moet ook de cross-over kwalificatie bij de doelmatigheidsafspraken worden betrokken.

Er is onduidelijkheid bij onderwijs en bedrijfsleven wanneer cross-over kwalificaties betrokken worden in doelmatigheidsvraagstukken. Specifiek betreft het de cross-overs die gerelateerd zijn aan de opleiding Mediavormgeving, waarover een sectoraal doelmatigheidsadvies is gegeven. Dat zijn er op dit moment twee: E-commercemanager en Creatief technoloog. SBB krijgt daarnaast signalen vanuit onderwijs en bedrijfsleven over cross-overs die in de toekomst mogelijk tot doelmatigheidsvraagstukken kunnen leiden. De zorg betreft de groei van het aantal aanbieders en het aantal studenten en de impact op aanpalende kwalificaties. Mede op advies van de Thema-adviescommissie Doelmatigheid heeft het bestuur een aantal besluiten genomen:

- Voor wat betreft nieuwe cross-over kwalificaties geeft het bestuur aan de Toetsingskamer van SBB mee om bij nieuwe aanvragen voor cross-over kwalificaties, als onderdeel van de ingangstoets, een lichte doelmatigheidstoets te doen naast de toepassing van het Toetsingskader. Aanvullend kan dan bijvoorbeeld worden getoetst of de instelling die de cross-over kwalificatie aanvraagt, overleg heeft gehad met de scholen in de regio over de beroepspraktijkvormingsplaatsen. De betrokken sectorkamers kunnen daarnaast om advies gevraagd worden door de Toetsingskamer om bijvoorbeeld de arbeidsmarktrelevantie nader te duiden. Hoe de Toetsingskamer dit advies kan betrekken in haar adviesrol richting de aanvrager van de cross-over kwalificatie of het ministerie van OCW is ter uitwerking. De regeling biedt de Toetsingskamer in ieder geval ruimte om aanvullend een lichte doelmatigheidstoets vorm te geven en daarbinnen ook sectorkamers te raadplegen. De lichte doelmatigheidstoets is ter nadere uitwerking.
- Voor wat betreft de toegekende cross-over kwalificaties bouwt SBB een evaluatie-moment in, nadat de eerste gediplomeerde studenten uitstromen. Hieruit moet de meerwaarde van de cross-over kwalificatie duidelijk worden en ook wat de verwachte arbeidsmarktvrage is. Dit is ter nadere uitwerking.
- Voorts is SBB voornemens om een stevige doelmatigheidstoets te ontwikkelen om na afloop van het experiment cross-over kwalificaties te kunnen bepalen om een cross-over kwalificatie wel of niet in te bedden in de reguliere kwalificatiestructuur of als uitstroomprofiel toe te voegen in een bestaand kwalificatiedossier. Deze toets draagt eraan bij dat cross-over kwalificaties niet lichtzinnig zullen worden aangevraagd en uitgevoerd. De Toetsingskamer zou hier een rol in kunnen vervullen. Dit is ter nadere uitwerking.

Over de nadere uitwerking van de verschillende aspecten en de verhouding van onze stappen ten opzichte van het Besluit experiment cross-over kwalificaties en de formele evaluatie van het experiment cross-overs die in opdracht van uw ministerie wordt uitgevoerd, treden wij graag met u in overleg.

Het bestuur heeft voorts geconcludeerd dat er rondom de cross-over kwalificatie E-commerce manager verschillende zienswijzen zijn over deze cross-over kwalificatie. De cross-over kwalificatie ligt op het snijvlak van Mediavormgeving en van Commercie. Het is zowel te beredeneren dat het accent van de cross-over kwalificatie ligt op Mediavormgeving als op Commercie. Daarbij is geconstateerd dat het aantal scholen, dat deze cross-over kwalificatie aanbiedt, groeit. Het bestuur kan op dit moment nog geen besluit kan nemen of de cross-over kwalificatie E-commerce manager valt onder de kwantitatieve afspraken die gemaakt zijn over Mediavormgeving. Daarom heeft het bestuur aan de Toetsingskamer gevraagd om de mate van verwantschap te bepalen tussen de cross-over kwalificatie E-commerce manager en de kwalificaties waarop deze cross-over is gebaseerd, om zo het accent van de cross-over kwalificatie te duiden. Ook inventariseert de Toetsingskamer hierbij hoe de cross-over kwalificatie wordt uitgevoerd door een aantal betrokken scholen en welke type bedrijven is erkend voor de cross-over kwalificatie en eventuele andere kwalificaties. Tot slot wordt meegenomen bij welk type leerbedrijven studenten stage lopen. Dit leidt tot een rapport van de Toetsingskamer, dat ter consultatie wordt voorgelegd aan de betrokken sector kamers. Het rapport wordt voorzien van een advies en via de Thema-adviescommissie Doelmatigheid dit najaar aangeboden aan het bestuur. Tot dat moment worden via de MBO Raad de scholen opgeroepen om geen nieuwe aanvragen te doen voor deze cross-over kwalificatie voor schooljaar 2021/2022.

Daarnaast zijn er nog twee cross-over kwalificaties die verwant zijn aan kwalificaties waarover een doelmatigheidsbesluit is genomen. Het betreft de cross-over kwalificaties Creatief technoloog, verwant aan Mediavormgeving, en Made-to-measure, verwant aan Specialist Mode/maatkleding. Deze cross-over kwalificaties zijn kleinschalig van aard, het betreft een beperkt aantal aanbieders en studenten. Made-to-measure start 2020/2021. Het bestuur monitort de ontwikkelingen bij deze cross-over kwalificaties. Als er meer aanvragen komen voor deze cross-over kwalificaties, geeft SBB een signaal af aan de betrokken sector kamers.

Het bestuur vat zijn verantwoordelijkheid serieus op om een doelmatig opleidingsaanbod te borgen. Het bestuur stimuleert daarom dat sector kamers breder kijken en ook aanpalende opleidingen betrekken in de duiding van doelmatigheidsvraagstukken. Om sector kamers hierin te ondersteunen laat het bestuur zich adviseren door de Thema-adviescommissies Doelmatigheid en Kwalificeren en Examineren over welke indicatoren betrekking hebben op de mate van verwantschap tussen kwalificaties. Dit leidt mogelijk tot aanvullende afspraken in het toepassen van de Werkwijze doelmatigheid.

Afsluitend constateert het bestuur van SBB dat het aantal aanbieders en het aantal studenten in de cross-over kwalificatie Servicemedewerker groeit. Het is op dit moment nog niet helder of de vraag van de arbeidsmarkt deze groei rechtvaardigt en wat de impact is van deze ontwikkeling op verwante niveau 2 opleidingen. Daarom heeft het bestuur de Toetsingskamer gevraagd een vergelijkbare analyse te maken als bij de cross-over kwalificatie E-commerce manager. Dit leidt tot een rapport van de Toetsingskamer, dat ter consultatie wordt voorgelegd aan de betrokken sector kamers. Het rapport wordt voorzien van een advies en via de Thema Adviescommissie Doelmatigheid dit najaar aangeboden aan het bestuur. Via de MBO Raad zijn de scholen opgeroepen terughoudend te zijn in het doen van nieuwe aanvragen voor deze cross-over kwalificatie voor schooljaar 2021/2022. Dat leidde tot stevig debat. Op basis van deze analyses bepaalt het bestuur dit najaar vervolgstappen.

beroepsonderwijs bedrijfsleven

Tot slot

Onderwijs en georganiseerd bedrijfsleven hebben een complexe discussie gevoerd waarbij we zorgvuldig alle standpunten hebben gewogen en gekomen zijn tot bovenstaande besluiten en procedure. We gaan er dan ook vanuit dat u deze benadering van harte ondersteunt.

Met vriendelijke groet,

Ineke Dezentjé Hamming-Bluemink
voorzitter

Adnan Tekin
vicevoorzitter